

CHUYỆN PHIÊM

Bàn về chữ MÔNG (tiếp theo kỳ trước)

Câu chuyện về đèo Cù Mông và đèo E Mông đã được hai bạn
hưởng ứng, bạn Hoang Ngọc Ân đã gửi 1 bài được đăng nguyên văn
trong số này, và bạn Nguyễn Thanh Hùng thì xin đừng đăng, nhưng
tôi không thể chiều ý bạn Hùng được vì không muốn giữ riêng
cho tôi "thiên khảo luận" quý báu về chữ Mông của bạn Hùng.

Vậy xin trích dưới đây những đoạn liên hệ đến chữ Mông trong
bức thư dài gần 6 trang của bạn Hùng.

"Xin được góp ý với anh để bàn về chữ Mông. Ca dao có câu:

Tiếng ai thôn thức đâu non

Phải vở chú lính chèo hòn Cù Mông

Công tôi gánh gánh gồng gồng

Nửa gánh gạo chồng nửa gánh theo con

Gánh từ xứ Bắc xứ Đông

"Xin nói trước xú tôi ở toàn dân chân bõ, 2 năm ruồi trôi
chẳng được đọc sách, sis phu 3 ngày không đọc sách, soi gường
thay mặt mũi khó coi, nói năng vô duyên khó ngửi, thế mà gần
3 năm..."

Chữ Mông nếu có:

- bộ can đúng bên nghĩa là che chở.
- bộ tâm đúng bên có nghĩa là trung thành.
- bộ quyết đúng bên: trắng lận tội tâm.
- bộ thủy đúng bên: mưa bụi.
- bộ mục đúng bên: mù mờ (Mông có ở chữ này).
- bộ nhục đúng bên: béo tốt, mênh mông, rộng lớn.
- bộ phàm đúng bên: tên một loại thuyền dài mà hẹp.

"Nếu cho rằng chữ Mông xuất xứ từ chữ nho có bộ nhục đúng
bên cũng giống nghĩa với chữ Mông chỉ thân thể người, từ đâu
đến gót chân thì nhỏ tự nhiên đến cái Mông thì phình ra rộng
lớn hẳn. Tôi dung chữ Nho chứ không dung chữ Hán vì chữ Nho có
tư thường có của Dân Bách Việt dung để giao dịch với nhau, sau
người Hán là dân du mục chinh phục Bách Việt cướp lấy văn tự mà
kêu là Hán tự để che dấu sự ăn cướp của mình.

"Chữ Cù có bộ điểu đúng bên là tên loại chim
Cù có nghĩa là chỗ re (carrefour)

Cù có bộ truy lā con cù

Cù lao: công việc nặng nhọc.

"Tôi nhớ khoảng giữa thế kỷ thứ 17 khi quân Chúa Nguyễn do Tướng Quân Nguyễn Hữu Cảnh tiến vào đất Nam Việt đóng suốt từ Trần Biên (Biên Hòa) tới Phước Tuy thì ở ngoài Trung Vương Quốc Chiêm Thành còn tồn tại từ đèo Cà vào tới Phan Thiết. Đèo Cù Mông là nơi quân Việt phải qua lại nhiều lần để yểm trợ cho tiền đồn là đèo Cà. Có lẽ vì thế mà vở lính đã gặp bao cực nhọc khi đi qua đèo Cù Mông.

"Nếu xét theo tiếng Thượng thi Cù hay Cờ là núi đồi và mông hay mong là bằng, hoặc Muang của đồng bào Thượng Trung Việt, Thái, Mường kêu là mồng cũng nghĩa là bằng.

"Có thể Cù Mông do ta đặt tên lên đến đèo đó thì núi non hùng vĩ rộng lớn và mây mù dày đặc, có thể xuất xứ từ tiếng Thượng là làng xóm ở trên đèo đó. Ta chưa thể quyết đoán được."

Ban phụ trách nghĩ rằng: "Cù Mông" đã được Việt hóa từ chữ Thượng để chỉ một làng Thượng trên đèo đó. Ban phụ trách cũng cương quyết gạt bỏ một ý kiến giải thích hai chữ Cù Mông theo chữ nôm, giảng nghĩa nôm ra là sau khi nhún nhảy leo lên đinh đèo thì bộ mông nhột nhạt, như là bị cù (thọc lết) vậy. Mong các bạn đồng ý, xin cảm ơn.

"Tôi thích bạn về chủ mông chỉ một bộ phận trong thân thể người ta vì nó rất quan hệ.

"Đàn ông không có mông ngồi không có vũng vì không êm, đi đứng rất trang nghiêm. Đàn bà đẹp đến đâu thì đẹp nhưng thiếu cái mông cũng kém phần hấp dẫn.

"Các cụ ta ngày xưa đi kén vợ cho con mà người con gái nào không có mông là khó lọt con mắt xanh của các cụ vì:

Lưng chũ cù

Vú chũ công

Mông chich choe

để cả mùa hè lẫn mùa đông.

"Đàn bà phải có cái mông lồng bàn, mông quá quit. Nếu mông thẳng đứng như cái vại là bị chè ngay.

Chân vò đít vai án hại chồng con.

"Đứng về phuờng diệntuong pháp, từ chồm mui xuông bộ cùm, từ mông xuông đến chân đều là hạ định. Hạ định từ 49, 50 tuổi trở đi, không có mông vê già khó khă được.

Lời bān của ban phu trách: Ngăm kỹ dân xứ cõ Huê thi đại đa số đều có hậu vận tốt, như vây dân họ giàu, và nước họ mạnh là phải. Tạm là nói để ta dung thān.

Tôi xin tạm kết thúc bài bān vê chủ E Mông và Cū Mông ở đây. Về chủ E Mông, xin xem bài của anh Hoāng Ngoc An.

Trưởng Định Huân

"CHỦ E-MÔNG" VÀ BÀI TÔI

Trong lá thư A.H.C.C. số 7, anh Huân có nói đến chủ E-Mông, một địa danh tiếng Thượng có nghĩa là Đèo Con Cọp nằm gần ranh giới tinh Darlac và Pleiku.

Nhắc đến vùng đèo núi này, tôi đoán chừng anh Huân đã nhớ đến "Công tac quốc lộ số 14" rất nhiều, vì đây là công trường cõ giới đầu tiên tại vùng cao nguyên Trung phần do anh Huân làm quản đốc: một công tác đã được hoàn thành tốt đẹp cũng lúc với hai công tác khác lớn hơn, và đắt tiền hơn là quốc lộ số 21 và 19 do các hảng thầu Mỹ phụ trách.

Tôi rất tiếc là không còn nhớ nhiều về nguồn gốc của quốc lộ 14, đầu tiên do các tú nhân chính trị đã bị đày lên đây trong thời Pháp thuộc, đã đào đắp nền đường bằng cuôc xe... và rất nhiều tú nhân đã không chịu đựng nổi sự cực nhọc, đói rét và bệnh hoạn nên phải bỏ mình đó đây trên con đường đèo, hiện còn ghi lại bằng khá nhiều năm mồ vòi chủ ở hai bên đường.

Tôi cũng rất tiếc là không còn nhớ được lịch sử vê những cuộc chiến đẫm máu đã xảy ra trên đèo E-Mông. Nhưng nhắc đến tên đèo này... tôi vẫn còn thấy rùng mình, nhớ lại mỗi khi tôi di công tác và phải chạy xe qua đỉnh đèo, có một đoạn tôi phải cho

xe chạy thật chậm, hướng nhìn về miêu cung cô hôn, ..dè' cúi đầu tưởng niệm một phút...đến nhưng ai đã chết tại nơi đây...với bất cứ một lý do gì.

Tục truyền rằng, do vài đồng bao Thuồng địa phuồng quân nói lại, sau mỗi lần có tiếng súng dụng độ trên đèo, việc này thường hay xảy ra vào buổi chiều lúc trời gần tối, thì chừng một giờ sau lại có một ông Cọp E-Mông xuất hiện ra gần miêu cô hôn.

Họ đã kể lại cho tôi nghe với sự tin tưởng ở cái gì linh thiêng của núi rừng... Nhưng theo tôi thì đó cũng có thể là một sự thật, vì Ông Cọp quen mồi, khỏi cần săn các dã thú mà vẫn có được một bữa ăn ngon lành, do mấy người anh em bắn giết nhau ...xác còn để lại đó.

Riêng tôi, Ban Mê Thuột, Darlac, quốc lộ 14 và tên đèo Con Cọp đã nhắc tôi nhớ đến rất nhiều bạn công chánh còn ở lại quê nhà. Trong số ấy có một bạn (xin miễn kê tên) tuy đã lớn tuổi nhưng trí nhớ còn rất tốt.

Bắt cứ một đê tài gì có thể liên hệ đến thơ phú, như tên đèo Con Cọp chẳng hạn, là bạn ấy có thể đọc ngay một đoạn thơ tả "một con cọp bị bắt - Nhớ Rừng" của Thế Lữ:

"Đâu những cảnh bình minh cây xanh nắng gội,

Tiếng chim ca giác ngủ ta tưng bừng;

Đâu những chiều lênh láng máu sau rừng.

Ta dõi chết mảnh mặt trời gay gắt..."

Hay chỉ cần nói đến một chủ đề là bạn ấy cũng có thể đọc ngay một vài câu thơ vui của Hồ Xuân Hương có luôn mấy chữ đèo:

"Một đèo, một đèo, lại một đèo

Khen ai khéo tạc cảnh cheo leo..."

Anh bạn tôi, lúc nào cũng hồn thơ lai láng; cũng đi với nhau trên đường dài Ban Mê Thuột-Saigon, tôi được dịp nghe và biết khá nhiều thơ Ta, Tây, Tàu...qua nhiều đê tài, nhiều loại thơ cũ mới và nhiều thi sĩ Á Âu...mỗi câu chuyện đưa đến mỗi lời thơ của anh đọc ra, thường rất tếu...làm cho tất cả anh em đi cùng xe phải bật cười vui nhộn, và nhớ đó con đường dài, vắng, lạnh lẽo nên rất ngắn đối với chúng tôi.

Một hôm, anh đang lái xe chạy bon bon trên đường nhựa sắp đến một ngã tư với một con đường đất nhỏ chắn ngang, lề tát nhiên là không có dấu Stop, bỗng nhiên anh cho chạy chậm lại rồi ngưng hẳn, đúng lúc một chú bò to tướng lung tung từ trong lề bên phải bước ra rồi ngang nhiên từ tay đi qua đường, đặt theo một đoàn chúng hơn mươi con bò khác di theo hàng một qua đường. Bò đi qua xong, anh bạn tôi cho xe từ từ khởi hành lại rồi nói một câu rất đì dom bằng tiếng Pháp..."Priorité à droite" làm cho tất cả chúng tôi phải mỉm cười.

Hôm đó, cách đây gần 20 năm, xe về đến Chợ Thành, gặp một đoàn đường tốt và thẳng nên chạy rất mau, thỉnh thoảng anh hỏi tôi: "Anh Ân có biết tại sao dây xe chạy càng mau hơn không?". Tôi còn lung khung chưa biết nói lý do gì cho đúng ý anh muốn hỏi, thì anh cho biết ngay: "Chắc anh Ân còn nhớ Loi de l'attraction universelle của Newton chứ?", xong anh ta đọc luôn một hồi (bằng tiếng Pháp) rồi đưa ra công thức $F = K \frac{m \cdot m'}{d^2}$, tôi hiểu ý ngay, bật cười và nói: "Chắc anh muốn nói rằng chúng ta đang bị hướng Nam hút mạnh vì hai cái "masses negatives" của nhà anh và của nhà tôi nó kéo... cho xe chạy mau hơn chứ gi?"

Anh cười to vì xem như đã đúng ý làm và tất cả các bạn ngồi cùng xe cũng phải cười ran.

Trước ngày ra đi, tôi có dịp gặp lại anh tại Bộ Công Chánh và có hỏi thăm về ý định của anh có muốn đi hay không? Anh trả lời ngo'y là vì lý do gia đình vở con dum đè, anh không thể nào đưa cho tất cả gia đình đi được.

Qua đây, nhiều lúc tôi vẫn tiếc thầm cho anh, vì giá thủ mà anh đã qua đây, nếu anh đi thi EIT hay PE cũng dở mắt công đồ sách tra cứu, nhớ tri nhớ của anh giúp anh thuộc săn lâu lâu rất nhiều công thức. Và đặc biệt là nếu cần đến nguồn thô viết cho Ái Hữu Công Chánh, chắc hẳn anh cũng sẽ góp được một phần "thô phú" với các anh NGUYỄN MẠNH HOÀN và ĐÀO TRỌNG CƯỜNG.

Hoàng Ngọc Ân

Lời bàn của Ban Phu Trách: Anh Ân đã nhắc tôi bạn N.T.T. thi phải. Bạn N.T.T. còn có một thành tích đặc biệt là khi đánh tóm thi chí xoe bài l lần rồi đặt xuống, không cần sắp bài. Tri nhớ đó phải là các bạn biết tóm mới phục bạn N.T.T. Ngoài ra, về 2 chủ E-Mông, Ban Phu Trách cũng gạt bỏ mọi định nghĩa là vì Quốc lộ 14 quá xấu, nên khi xe chạy tới dèo E-Mông thì...cấp Mông bị E vì xe bị xóc nhiều.

XIN CHU Y

三

Sau khi đã nhớ đánh máy gần xong lá thư số 8 đến trang 42 thì chúng tôi nhận được những bài "Góp Vui Xuân" của anh Đào Trọng Cường từ Canada gửi về dã đánh máy và vẽ sẩn, chỉ còn việc đưa in. Thực là quý hóa! Công phu của Anh Cường vừa sáng tác, vừa vẽ, vừa đánh máy gửi về "lâm cõi sẩn" cho chúng tôi. Chúng tôi vô cùng cảm động và xin ghi tac sự đóng góp quý báu của Anh Cường.

Năm Mậu Ngọ sẽ là năm Anh Cường sáng tác nhiều hơn và Restaurant Quê Nam sẽ đông khách bằng năm bằng mười năm ngoái.